

A NOSA TERRA

BOLETÍN QUINCENAL
ANO VIII — NÚMERO 196 — 1.º XANEIRO 1924

1924

Entramos nun ano novo.

¿Qué ventaxas portará consigo para a nosa Terra?

Tempo de é este; Tempo sobre todo de traballar sen acougo, buscando as camas de terra mais profundas na conciencia de cada galego para depositar nelas, ao agarimo de toda turboada exterior, o ideal de traballo que é a única redención da Patria.

Industria e arte, vida e alma do noso pobo, quixéramos que presidisen de cote o pensamento de todos os galegos d'un xeito fortemente, rexamente baril e galeguísimo, que nos levase adiante, cara á estrelliña lumiosa, escintilante, que nos guía.

Este número foi sometido á censura militar

O ferrocarril a Santiago

Esta cuestión de fondísimo intrés para Galicia está sendo agora o tema de mais actualidade entre os galegos. Para pedir a súa construción veñen facendo campañas os pobos mais interesados no asunto.

Queremos nós tamén dar a nosa opinión sobor d'él. Opinión sinceira e ollando nada mais que para o ben da nosa terra que tan necesitada está de vías de comunicación.

Quere a Cruña que o ferrocarril fágase dereito a Santiago con un ramal a Carballo e outro a Cortiñán.

Piden Ferrol e Santiago que se faga de Cortiñán a Compostela. A cousa despertou unha rivalidade entre estos pobos que realmente xuzgamos inoportuna e inadecuada.

Agora que parece que vai ser un feito a construción do arelado e tan preciso ferrocarril faise necesario que todos a unha incrinense por aquel proxecto que mais beneficio a Galicia e tamén que mais facilidades presente para a súa construción. E ollando a cousa imparcialmente, sen molestar a ninguén e velando pol-o verdadeiro intrés de Galicia é o proxecto que defende a Cruña o que mais ventaxas representa e o que mais condicións reúne para o ben de todos. Por moitas razóns.

Porque o camiño que haberá de recorrer é mais rico e facilitará a comunicación co'a fermosa e rica comarca de Bergantiños, que hoxe vive casi illada do resto de Galicia e da provincia da Cruña.

Porque o ferrocarril da Cruña a Santiago será eléctrico e moito mais moderno e compreto. Porque o seu trazado está perfectamente feito e respondendo ás verdadeiras necesidás da provincia. Porque beneficiará a todos por igual e non perxudicará, como o de Cortiñán, a ningún pobo, deixando illado senón todo o contrario. Porque está ideado d'un xeito que resolverá na provincia da Cruña o terrible problema das comunicacións, que tan necesario está de solucións adecuadas.

O Sr. Fernández España, autor do proxecto da Cruña, ten probado en artigos e conferencias a ventaxa enorme que representa o seu meditado e precioso proxecto. No mitín celebrado na Cruña expuxéronse sinnúmero de razóns en defensa d'este proxecto. Son tantas e tan razonadas que non ademiten dúbida. Así o veñen reconecendo xentes imparciais e alleas en ausoluto ao preito que se ventila.

Para nós, aparte das que citamos mais enriba e de moitas que se veñen expoñendo, a principal e que coidamos debía abondar para que todos defenderan o proxecto que defende a Cruña é a de que o ferrocarril da Cruña a Santiago con ramal a Cortiñán e Carballo será feito con diñeiro galego que non precisa mais que a garantía do Estado. O de Cortiñán a Santiago terá de ser feito pol-o Estado e non nos fagamos ilusións. O Estado actualmente non pode gastar millós en ferrocarrís, sencillamente porque os non téñen. Aparte de que de todas partes de Hespaña veñen pedindo ferrocarrís que o Estado non pode construír e aínda que quixera construír algún habería de atender primeiramente a outros que considerará mais necesarios e productivos. E postos no caso de que destinaran a todol-os

proxeitados algunha cantidade, ¿qué lle tocaría no repartido ao de Cortiñán? Sencillamente unha insignificancia. E atopáramonos con un caso igual ao do ferrocarril da Costa, que despois de mais de sesenta anos que está proxeitado é agora cando se vai construíndo e para eso a paso de tortuga, pois casi non hai nada feito.

Pensem na data en que se rematará e pensem no tempo que tardaría en rematarse o que agora algúns defenden. Sen esaxerar moito calculamos uns trinta anos.

E cando estivera feito temos por seguro que sería unha cousa anticuada e ridícula. Algo así como o de Santiago a Vigo ou como o mesmo de Ferrol a Betanzos.

En troques o da Cruña comenzaríase a construír inmediatamente, remataríase axiña e sería sempre un ferrocarril moderno e adiantado que se colocaría á par de moitos extranxeiros. Sería o orgullo dos ferrocarrís galegos e sería a base para se construíren outros que hai proxeitados.

¿E non vai nada a satisfacción de poder pexemos que os galegos construímos un ferrocarril con diñeiro noso sen lle pedir nada a ninguén?

Coidamos sinceramente que a cousa defendese soia. Non comprendemos como pobos como Ferrol empéñense en se poñer en contra d'unha cousa tan racional tendo na casa o exemplo triste e vergoñento do ferrocarril da Costa.

Para Ferrol mesmo representa maiores ventaxas o proxecto do Sr. España. E aínda que non fose así, non poden estar os intréses d'un país á merced dos caprichos d'un único pobo, mais aínda tratándose d'unha cousa como esta na que se debe mirar antes que nada os intréses e os beneficios da maior parte.

Non concebimos a actitude de Ferrol n'este caso, aínda que atopemos a explicación nas campañas noxentas que ven facendo "El Correo Gallego" contra a Cruña, decindo unha infinidade de tonterías e inexactitudes coa marcadísima intención de poñer un pobo contra outro. Empeño e intención que merecen calificativos que non queremos mentar.

Todos sabemos o que significa o diario ferrolán e que crás de peixes o inspiran. Non hai dereito a tales cousas. Pódese defender unha causa sen necesidade de alcumar a ninguén e menos aínda de enfrentar pobos contra outros por atender nada mais que ao lucro personal.

Nós, que por enriba dos localismos ridículos, causa en boa parte do noso atraso, poñemos o ben e o amor a Galicia, vemos con fonda pena como pobos galegos que viven tan xuston a quienes tocan os mesmos intréses, aparezcan, n'un instante en que se pide algo que beneficiará a todos, en actitude tan pouco armoñosa e de tan pouco proveito.

Deixémonos de localismos e particularismos que a nada conducen.

¿Trátase de facer un ferrocarril? Pois todos xuntos a traballar polo que mais ventaxas represente para o país e sobre todo pol-o que teña mais probabilidades de ser levado á práctica. D'esta forma lograremos que a nosa terra comence a conquistar aquelas cousas que tanto precisa para o seu progreso e adiante, e non daremos o espectáculo triste de agora, cando os demais pobos están mais unidos para

abranguer cousas que os beneficie, e evitaremos que ninguén teña que decir que os galegos nen pedir sabemos.

Por patriotismo e pol-o ben de todos hai que o facer así. Aparte de que a millor forma de conquistar cousas e aparecendo todos unidos e non tan discordes como no caso presente.

Que o ben de Galicia sexa a luz que alumee a todol-os pobos galegos. Sempre foi este o noso pensamento e ninguén poderá decir que o empregamos por vez primeira, xá que as nosas campañas foron sempre encamiñadas e orientadas n'ese senso. Por enriba da Cruña, de Ferrol e de todol-os pobos galegos, Galicia e sempre Galicia. Fagamos todos así e nunca haberá disconformidade e todos nos beneficiaremos por igual.

* * *

A comisión da Cruña que foi a Madrí para arranxar este asunto voltou moi confiada en que haberase de resolver como debe. O xefe do Directorio reconeceu a ventaxa do proxecto cruñés o mesmo para a provincia que para o Estado, xá que non o gravará en nada. Prometeu resolvelo así.

Compre, pois, que se active todo o que falta por tramitar e fagamos votos todos pol-a rápida realización d'unha mellora de tanta importancia e interés para a nosa Galicia.

FESTAS GALEGAS

“Cantigas da Terra”

Celebrou un festival o día 14, que foi un éxito para a enxebre agrupación. As cancións que figuraban no programa foron moi ben interpretadas, sobresaíndo notabremente a maxistral “Negra sombra”, de Montes, que cantou admirablemente o coro, facéndolla repetir o enorme público que ategaba o teatro.

Levou â escena unha tontería en forma de obra teatral titulada “Na casa do ciruxano”, que non agradou ao público. Non podía agradar semellante estupidez, que tén escenas que se fan acreedoras a un bon pateo. Toda a obra é a base de cousas de mal gusto e ordinariez realmente detestables.

Non hai dereito francamente a representar choqueiradas d'esta crás.

Xá non é a primeira vez que facemos a “Cántigas” esta advertencia e verdadeiramente que xá casi vai sendo hora de que teñamos que manifestar o noso desagrado no propio teatro. Non parece senón que non hai obras no repertorio galego mais dinas de seren representadas. Unha obra como a que comentamos desluce completamente un festival tan fermoso e galego como o celebrado derradeiramente.

Moito cuidado en escoller as obras e desbotar sempre obras como esa. Pol-a nosa arte, pol-o ben do teatro galego, por bon gusto è tamén por comenencia vosa, pois tendo mais cuidado evitaredes un día un espectáculo que nunca é de agrado para quenes se encarréguen de representar os papés das obras.

Todo o demais moi ben, e por elo vaia a nosa embora cordial e sincera.

Como o coro non cantou o Hino, como o facía sempre nos seus festivás, unha gran parte do público pedullo, sen conquistar ver satisfeitos os seus desexos.

TOXOS E FROLES

Este notabre coro ferrolán que tantos éxitos leva conquistados, realizou tamén un festival o día 28.

O coro cantou co amestría de sempre, e a seición de declamación interpretou dúas obras galegas, unha d'elas estreno, e orixinal de D. Luis Amor, titulado “Dous amores”.

No próximo número daremos detalles.

As conferencias do Circo

A DE GIL CASARES

Defraudou completamente o interés que tiña despertado. Versou sobre “El analfabetismo en Galicia”. Dividiu a conferencia en dúas partes, sendo a primeira a mais interesante, espoñendo gráficamente como se van desenrolando nos nenos os sentidos da dición e audición.

Esta parte, onde demostrou bastantes conocimientos, mereceu a aprobación do público inda que por momentos parecece que estaba dando leicións a párvulos.

Na segunda parte, falando xá do analfabetismo, non dixo mais que unhas cantas vulgaridades como son a de que en Galicia hai moitos analfabetos, que o analfabetismo era un mal e que a culpa d'él estaba na falla e escolas e no incumplimento do deber por parte dos escolantes.

Deu lectura a unha estadística, que lle proporcionou un inspeitor de ensinanza, onde se cita o número de escolas oficiás que hai en cada provincia galega, deducindo por consecuencia o número de analfabetos que según o seus datos chega a ser d'unha cuantía enorme e a todas luces esaxerada.

Ao falar de como debe ser combatido o analfabetismo incurriu en moitas contradicións, decindo cousas que non podemos menos de contestar, xá que as xugamos trabuca-dísimas e froito ademais d'unha tendencia parcialísima.

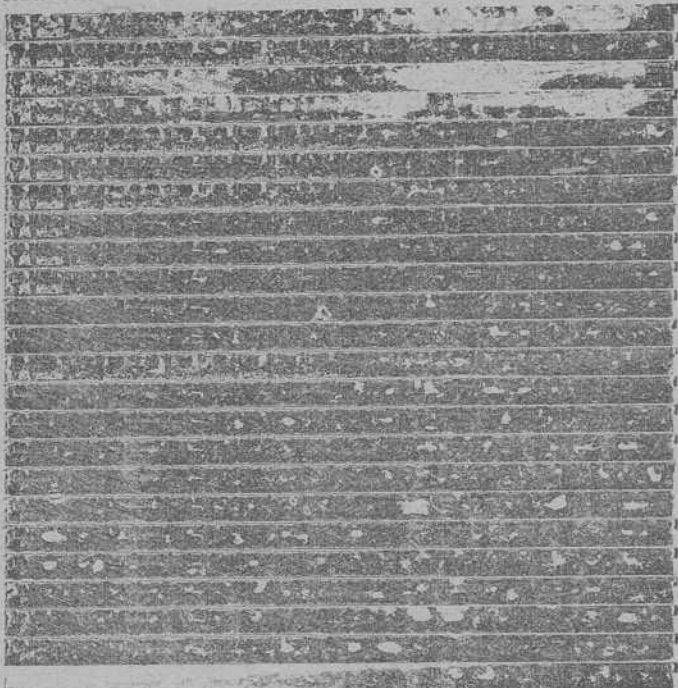
Dixo que a ensinanza en Galicia debe ser feita en castelán, xá que o galego, según él, é unha lingoa morta e insuficiente para poder expresar n'ela todo canto se queira. Quixo razonar a súa tesis decindo que en galego somentes falaban as xentes de pouca cultura, os obreiros e os labregos dixo él, e que no noso idioma non había escrito nada de ciencia e que pol-o tanto para nada nos valía, na actualidade o idioma galego. Sin embargo dixo que se deben facer cátedras expriéndoo, facendo ao mesmo tempo por vigorizalo e compretalo. Para comparar a insuficiencia do galego en relación co castelán, falou de que o dicionario galego ultimamente publicado, no ano 1885, non constaba de mais de 26.000 voces, mentras que o castelán chegaba a 60.000. Falou da importancia do castelán como idioma, que nos pode proporcionar mais cultura, e da dificultade de asimilar ideas e pensamentos en un idioma alleo, poñendo de

exemplo a dificultade que atopan sempre os que teñen que estudar en libros d'outros países non dominando perfectamente o idioma. Outras cousas máis dixo, todas d'este xeito, que agora nos lembramos, e rematou decindo que se queremos que Galicia pese na balanza de Hespaña tanto como pesa Cataluña, debemos combatir a morte o analfabetismo.

O público acolleu bastante friamente esta parte da conferencia, apraudindo d'un xeito que máis ben parecía froito da cortesía propia de casos semellantes.

Fixo a presentación o noso querido amigo Sr. Castillo n'unhas palabras elocuentísimas e moi propias, que colleitaron unha merescidísima ovación.

Imos contestar a algúns xuicios expostos polo Sr. Gil Casares, que coidamos non deben pasar sen unha contestación adecuada.

En canto a que o galego é unha lingua morta, permítanos o Sr. Gil Casares que lle digamos está moi trabucado, pois non pode estar morta unha lingua que falan a cotío a maior parte dos galegos e casi todo o resto mixturada co castelán. Engadamos a isto a semellanza do galego co portugués e teremos que o galego é un idioma vivo, perfectamente vivo, ademais de que agora estamos asistindo a un forte rexurdimento da nosa lingua.

As causas de porqué o galego non está todo o desenrolado que debera, ben as coñece o Sr. Gil Casares, aínda que non quixera falar d'elas.

Esto débese principalmente ao feito político da intromisión en Galicia d'a lingua castelán e despois por esta causa á deixación que os galegos foron facendo da lingua propia que quedou só para as xentes humildes, xá que a xente pudente e directora xuzgou, non coidamos que o Sr. Gil esteña conforme con esta errónea interpretación, que falar galego era ordinario e de xentes de mal gusto. Centos de veces e homes de todas as ideas teñen probado a superioridade do que se orgulece de falar a lingua natal. Se recordamos que o idioma é o que máis distingue e caracteriza a unha raza, deduciremos que nas xentes humildes,

desgraciadamente non bastantes cultas, é onde fica encerrado o tesouro inmorrante da raza galega.

Coidamos ver unha manifesta contradición en dicir que todos debemos falar en castelán e que así débese facer a ensinanza e dicir ao mesmo tempo que se debe facer porque o galego adquira o esplendor que debe ter. Deixemos que se vaia falando canto máis millor, que así tamén vaia perfeccionando e haberá un momento en que veña a necesidade de crear organismos que traballen pol-a súa depuración e limpeza.

Se por non haber libros de ciencia (conste que en castelán tampouco hai palabras científicas, todas son gregas e latinas) escritos en galego imos deixar de o falar; entón debemos falar todos en francés, inglés ou alemán, en cuíus idiomas escribíronse as milloras obras científicas. En canto ao dos dicionarios, non espuxo que o castelán e a lingua oficial do Estado, que se formou utilizando moitas palabras do galego e outras línguas da península, e que hai unha Academia que se preocupa por él mentras que aquí carecemos en absoluto de tales beneficios e privilexios, e que dicionarios castelás estanse facendo a cotío, mentras que o último galego tén máis de trinta anos e ademais asegúramos non está complotado.

Según o Sr. Casares, en Castela non debía haber analfabetos xá que alí todos falan castelán, e ben sabemos todos que as dúas Castelas arrojan un porcentaxe moi superior de analfabetos ao de moitas outras rexións de Hespaña.

¿E como se atreven a dicir o ex-senador pol-a Universidade compostelán que Cataluña pesa moito na balanza de Hespaña se alí casi todo o mundo fala catalán e hai centos de escolas onde as primeiras letras enséñanse no idioma do país? ¿Non é isto unha contradición enorme? Non nos explicamos como se lle puido pasar semellante cousa.

Para explicar porqué na provincia de Lugo hai máis escolas particulares que nas outras tres, dixo que era pol-a proximidade con Asturias, onde os emigrados teñen creado moitas escolas.

Esto parécenos unha enormidade, pois o Sr. Casares debe saber ben como os nosos emigrados veñen creando tamén escolas na terra sosténdooas dende alá e non por imitar a ninguén senón por subsanar no posíbre a orfandade con que sempre, a este respecto, nos tivo o Estado.....

Para outra conferencia había ben con argumentos para rebatir as cousas que o Sr. Casares dixo na súa. Facémolo así lixeiramente sen espacio para máis e tamén porque a maioría do que dixo foi perfectamente contestado por moitas das persoas que asistiron á conferencia, que coincidiron conosco en apreciar moitas inexactitudes no curso d'ela.

En resume, parécenos que o Sr. Gil Casares agravou fundamentalmente á nosa lingua, facéndoo d'unha maneira velada, non decindo máis quizais por se non atrever. A proba d'elo é que a maior parte da conferencia foi para defender o emprego do castelán cuíu asunto non era o tema con que a anunciou. E non esqueza tampouco o señor Casares que o señor Cotarelo Valledor, a quen tanto ensalzou é un acérrimo defensor da lingua galega.

Pregúntelle a él verá como non se amosra d'acordo co'as suas manifestaciós.

Non hai dereito francamente a que homes que gozan de prestixio e a quenes todos chaman homes de cultura e fondo saber nos veñan a dar conferencias onde o seu prestixio cae ruidosamente por terra co'as suas mesmas manifestaciós.

A culpa do analfabetismo en Galicia é do Estado que non nos dá as escolas que precisamos e non do idioma galego, xá que hoxe en Galicia somentes en castelán se enséñan nas que hai. E cómprelle tamén unha gran culpa aos que viñeron representando a Galicia nas Cortes, que nunca se preocuparon o que deberan das cousas da súa terra. E aquí tócalle algo ao Sr. Casares aínda que fose elexido voto a voto para o cárrago de senador según él nos dixo.

¡Sabemos nós perfectamente como se viñan elexindo os senadores pol-a Universidade galega!

A outra cousa e para outra vez fálenos d'o que queira pero non de cousas onde demostra tan pouco coñecemento, pois expoñeráse como agora a decir moitas tonterías.

A DE CARRO GARCIA

Este distinto e intelixentísimo arqueólogo santiagués pronunciou unha conferencia moi interesante o día 8 sobre o tema "La orfebrería preromana en Galicia y el tesoro del castro Recouso".

Empezou facendo resaltar o concepto que de Galicia tiveron sempre a través da historia moitos extranxeiros e aínda nacionás que xuzgaban á Nosa Terra como algo moi pobre e sen importancia, non reconecéndonos aos galegos máis méritos que o de sermos moi honrados e aptos para traballos baixos e ínfimos.

Fala de como ese concepto era trabucado, pois en todo momento houbo en Galicia figuras de extraordinario valer e encareceu a necesidade de seguirmos, como agora, dando a coñecer os nosos valores propios, facendo así que desapareza d'unha vez aquel erro e aquela inxusticia.

Falou despois das difrentes edades dos metás, citando profusamente autores de reconocida capacidade na materia, dando a coñecer por medio de proyeccións moitos e difrentes ouxetos atopados en Galicia en varias épocas anteriores á Era Cristiana.

Falou dos primeiros poboadores de Galicia, afirmando que foros os fenicios, e atacou algo aos celtistas, citando tamén difrentes autores.

Entrou despois na exposición dos ouxetos de ouro e outros metás atopados no castro Recouso, en Ordenes, fai seis anos por uns labregos traballando a terra.

Seguiu falando da importancia que tivo Galicia pol-a enorme riqueza en metás, decindo que aínda agora téñense atopado pepitas de ouro no río Sil.

Deu remate á súa extensa e documentada conferencia, decindo que os galegos debemos traballar por Galicia co mesmo entusiasmo e patriotismo que os catalás o fan por Cataluña.

O Sr. Carro recibiu longos aprausos e moitas felicitaciós ao final do seu traballo. Enviámoslle a nosa moi cordial.

A DE MACIÑEIRA PARDO

Con asistencia de moito público pronunciou unha fermosa conferencia o sábado 15 o cultísimo arqueólogo e docto historiador D. Federico Maciñeira. Versou encol de "Las relaciones del Norte de Galicia con las Islas Británicas en la época prehistórica". Foi presentado pol-o señor Castillo, que fixo un lixeiro análise de enorme e importante labor que o Sr. Maciñeira leva feito escudíñando a nosa historia.

O culto conferenciante deu lectura a unhas cuartillas onde falou da relación que os fenicios, primeiros navegantes, tiveron entre Galicia e Inglaterra e de como aqueles escolleron os portos galegos de Vares, a Cruña e Finisterre para aquel intertroque comercial que revestiu caracteres de extraordinaria importancia. Citou algúns autores versados n'esta materia e falou de como en Irlanda hai lëndas que falan de Galicia e da Cruña principalmente, e algunhas que din que a torre de Hércules divísase dende a Verde Eirin.

Falou das relacións sostidas pol-os celtas galegas e irlandeses e asegurou como outros autores que os primeiros poboadores de Irlanda sairon de Galicia ao mando de Breogán.

Dixo, probando a veracidade d'aquelas relacións, que na carretera que vai da Estaca de Vares a Puentes de García Rodríguez, vense aínda gran número de túmulos e mámoas d'aquela época. Falou de como foi construída a rada de Vares para contér a impetude do mar n'aquela costa.

Ao final da conferencia fixo unhas proyeccións de vistas da Estaca de Vares e de dúas cartas xeográficas d'aquel litoral, unha d'elas inglesa.

O Sr. Maciñeira, que deu á súa fermosa conferencia unha gran amenidade, recibiu ao remate d'ela moitos aprausos e felicitaciós realmente merescidas.

Pol-a nosa parte, ao mesmo tempo que o felicitamos cordial e entusiásticamente, queremos tamén aproveitar a ocasión para lle testimoñar o noso agradecemento e aprauso pol-a labor tan importante que ven realizando dando a coñecer feitos e momentos da historia da nosa terra que sirven para que os galegos de hoxe seipán da importancia que Galicia tivo en tempos pasados en que vivía unha vida grande e próspera que a colocou moitas veces á par dos pobos que levaban a dirección moral e material do mundo.

Por todo eso o Sr. Maciñeira meresce o agradecemento dos bós galegos.

A DE RISCO

Encol d'un tema tan interesante e suxestivo como "A mitoloxía popular galega", pronunciou unha fermosísima conferencia o día 27 o noso distinto irmán Vicente Risco. Foi presentado pol-o Sr. Castillo, que ao mesmo tempo falou da importancia da tribuna do "Circo" e da labor que a actual directiva reaizou, chegándose a dar este ano máis conferencias que ningún de cantos ten de vida a popular sociedade.

Sen espacio nen tempo para falar como quixéramos da notabilísima disertación de Risco, témonos que limitar

a dar un breve resumo de canto dixo, lamentando que éste non recolla íntegramente o seu fermoso traballo. Por moi amprio que fose non podería tampouco dar unha idea exacta da súa conferencia, que foi unha das mais interesantes de cantas no "Circo" téñense efectuado. Risco prometeu publicala e entón teremos todos o pracer de deleitarnos co'a súa lectura.

Comenzou falando da importancia que ten para os galegos a nosa mitoloxía popular por ser ela unha expresión verdadeira do carácter místico do noso pobo. Fixo unha copiosísima exposición dos ditos populares que abundan no pobo galego con relación aos mortos, das innumerables supersticións que de este xeito temos en Galicia.

Todo elo con un humorismo e unha amenidade realmente encantadora que entretivo durante mais de hora e media ao moito público que asistiu ao acto e que seguiu con crecente interés a lectura da conferencia n'unhas cuartillas escritas no noso idioma.

Falou de como é crêza do pobo que o demo aparece sempre vestido de señorito.....e de cantas cousas fanse pol-os creentes para se arredar do seu poder. Encomiou a necesidade de recoller este noso folk-lore en estudos meditados, él xá o ven facendo e prometeu seguir en tan interesante labor, xá que por seren algo tan peculiar non merecen un estudio rematado e concienzudo.

Falou de como hai que afondar de cheo nos nosos costumes raciás, e dixo que *a pedra da lareira debe ser a pedra angular do noso rexurdimento.*

Dixo que os nosos labregos pasaron repentinamente da época céltica á Edade Media, e falou tamén das supersticións e lëndas célticas que abundan en Galicia d'unha gran semellanza con moitas irlandesas. Tivo frases de ironía para os espiritistas, e falou das formas que no pobo galego se di aparece a "Santa Compañía" e o que según moitos escritores significa.

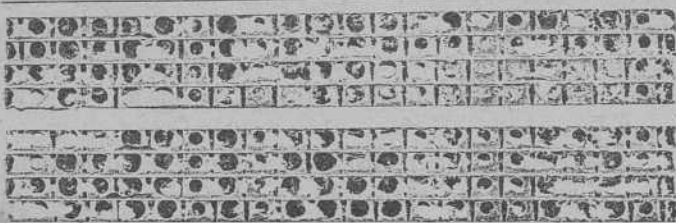
D'este xeito cautivou a atención do auditorio, que ao final do seu orixinal e precioso traballo tributoulle unha cariñosa e sinceira ovación realmente merecida.

Risco foi felicidísimo e nós enviámoslle tamén un sinceiro parabén pol-o seu traballo que agardamos ver, según a súa promesa, publicado xá n'un folleto ou n'algún xornal da Terra.

* * *

Con esta deron remate as conferencias organizadas pol-a directiva que agora cesa, que chegaron ao número de vinte, sendo mais de quince encol da persoalidade de Galicia.

O noso entusiasta aprauso á xunta que rexía a "Circo" este ano e moi especialmente ao noso bon amigo Sr. Castillo, a quen en principal parte débese a organización de actos tan fermosos e galeguistas ao mesmo tempo que de fondo aspecto cultural.

AS CONFERENCIAS DA IRMANDADE

A de don Galo Salinas

Como dixemos no noso número anterior hoxe publicamos un extracto da conferencia pronunciada o día 30 de Novembro pol-o notabre dramaturgo galego D. Galo Salinas. Non a publicamos íntegra como sería noso desexo pol-as condicións en que agora estase publicando A Nosa Terra.

Encomenzou a disertación sobre "o idioma e literatura rexionais relacionados co teatro galego", dicindo que o castelán está formado por dialectos orixinarios d'outras linguas hispanicas. Afirmo logo que sendo a fala galega anterior a castelá e completamente diferente d'esta pol-a súa pronuncia e pol-a súa estrutura non é un dialecto senon un idioma propio e característico do país galego no que hai escritos moitos belos traballos debidos a prumas tan ilustres como a de O Rey Sabio, Bonaval, Da Ponte, Gómez Charino, Ayras, Núñez, Rodríguez de Padrón, Macías, etc.

"Os trovadores románticos e os copleiros medievals, e tantos outros plecaros varós que cimentaron solidamente o basamento sobor do que érguese o tabernáculo da nosa lexendaria e non dexenerada literatura, sostida pol-as áureas e robustas pilstras da súa gramática, do seu dicionario, da súa música, é da súa Real Academia, compendio e suma da súa grandeza y escelencia".

Cita unha frase de Valera que nos xusga con inxusticia e a de Lope de Vega: "Galicia nunca fértil en poetas", que contradice amostrando a cantidade e grandeza dos poetas galegos.

"Galicia—di—cuya natureza é toda poesía, foi sempre fértil en poetas e ten tamén seu ciclo de ouro e nel destacáronse ilustres publicistas que en toda época ergueron da súa postración e deron impulso e brios ao noso linguaxe rico na fraseoloxía, elegante nos seus xiros, belo na súa construción sintáctica, percutivo e armonioso, pois na gama da súa tonalidade vibran dende o épico poema hasta a égloga apacible; dende a estrofa rústica hasta o desenvolto epigrama; dende a pranxideira clexía hasta o erótico epitalamio; así o austero como o festivo, e todo expresado ben con frase culta e cibdadá, ben con fala vulgar ou rural, según o ambiente en que se desenvolven os asuntos".

Queixase logo dos que, coíndo que a fala galega e de baixa estirpe, a non queren falar, e censura tamén aqueles outros que incapaces de comprender a grandeza do amor as cousas propias mófanse dos que escriben en galego, o que,—di—revela perversión moral e raquitismo intelectual.

Achaca á este deplorable criterio a causa de que a dramática galega se atope estacionada, porque hai moitos aficionados intelixentes que por aponcamento e insáns prexuícios non se, estreven a representar obras dramáticas das que hai xa un centenar, dando a preferencia á moitas parvadas do teatro castelán. Cita logo estas palabras d'unha aclaración que puxo na súa obra idílica "A Fidalga".

"Xentes de fora e inda da casa téñen formada a idea de que a fala galega soyo serve pra usar en sentido humorístico ou rústico, ou, como en certos lugares da rexión, adulteirada pol-os modismos introducidos nelá por homes vindos d'outras terras que do arcaísmo, do estranxeirismo e do neoloxismo fixeron tal amalgama léxica que constitúe un verdadeiro xeroglífico.

Green tamén que o galego non pode ser falado senon pol-os habitantes do campo ou pol-o baixó pobo, non querendo reconocer que os nosos abós que miniaban con escudos as porticelas das súas carrozas e literas, e timbraban as vitelas dos seus títulos con heráldicos distintivos, sentían nobre orgullo espesándose no patrio linguaxe, facéndoo familiar naquelas repousadas horas vespertinas cando a o tanxer do anxelus xuntaban coas súas voces as dos seus fámulos pra elevaren as súas preces ao Inceado en homenaxe de reconecemento e en súplica de pan e paz".

Cita logo diversas obras desenroladas nun ambiente culto e señorial, e referíndose a frases da conferencia sobre "As novas orientacións do teatro galego" que deu o noso irmán Leandro Carré no ciclo anterior, di que é preciso que os asuntos das obras galegas non se circunscriban ao círculo vicioso das costumes rurais senon que "deben ir da homilde aldea hasta a orgullosa cidade; dende a chouza ao pazo, que pois a nosa dramática ten xa fortalecidas e entrenadas as ás, se erga do ras da terra sobindo ao ceo" para dende alí espallar a todol-os ventos as esquisiteces do pensamento e da inspiración.

Estuda logo algunhas obras do teatro Sud-americán para demostrar que son influenciados por exotismos que non reflexan a vida do país e comparao co noso ensebreme galego.

Di como as lendas, tradicións e epopeyas poden ser fonte de inspiración para compor belas obras que podendo ser variadas no seu ambiente non deixarán de ser sempre galegas, e afirma que se a nosa dramática non avanza mais é por falla de estímulo e por sobra de preocupación: por rivalidades e pol-o vicio endémico de desafecto e desunión que padecemos os galegos. Cree que si en lugar de traballar separadamente en Sociedades, coros, orfeós, rondallas e demais grupos, os aficionados se xuntaran nunha soya única e forte agrupación compacta robusta, numerosa, constituyendo unha institución artística merecente de tal nome, faríase moito pol-a gloria de Galicia.

Ao romatar o Sr. Salinas a lectura de sua interesante conferencia, foi moi apraudido.

O viñeres 21 de Nadal, pronunciou outra notabre conferencia no salón da Irmandade o su actual Conselleiro, noso irmán Federico Zamaro, que mereceu moitas gabanzas.

No próximo número daremos conta d'ela.

O amor á Patria é común á todol-os homes, e o país natal, sexa o que for, é sempre o preferido á todol-os demais. Non sómente é natural este amor, senon que é tan potente que non hai nada que deixe de se facer cando él impera.

Montesquieu.

OS NOSOS CERTAMES

O DE CONTOS

Temos xa recibido algúns contos que iremos publicando, encomenzando hoxe pol-o primeiro que chegou a nos titulado "Como morreu o Fiscoña", e seguirán outros. Agardamos que toda a mocidade galega que sente arelas de renovación e progreso pol-a nosa literatura rexional, acuda á palestra traendo o froito do seu talento e do seu amor a Galicia.

ALGUNHAS OUSERVACIOS

O conto "Xanete", que recibimos, non pode ser publicado. Rogamos ao seu autor que se decate de que pretendemos facer arte e cultura, non choqueiradas nin cousas de mal gusto.

No conto "Peniscando" hai idea, mais a forma, o defectuoso léxico empregado, o linguaxe chavacano, impiden facelo figurar nesta revista. Estude un pouco, señor, lea a Gramática Galega, purifique un pouco a forma e vosté poder á facer algo.

Traballo e fé; arrivismo na literatura é demasiado futurista para os nosos tempos.

No próximo número publicaremos o fallo do Xurado.

INGLATERRA E O IDIOMA REXIONAL GALES

A língoa materna na escola e na vida

Ninguén nega o outo maxisterio social e político que exerce no mundo con singular e acatada autoridade espiritual, o Imperio inglés.

Loitan os seus gobernantes, amparados por unha forte e sentida tradición, frente a novas ideas; mais a indecisión e momentánea, en canto chega a hora da transixencia, sabense rendire a tempo.

Cando mais desesperante e aberta parecía a ferida do separatismo irlandés, logrouse unha perfecta solución política que, aínda entre negazón e dúbidas, será fundamento d'unha prena autonomía estatal da illa-nazón.

Denantes, no caso de Sales, ocorreu igual. O país de Sales planteaba decote aos ministerios de Londres o problema da sua língoa.

Primeiro foi perseguida; dura e eficazmente batida, na escola. Referímonos, claro está, a "eficacia" de momento—en realidade e ao longo contraproducente—do mandato gubernativo.

O Estado inglés, os seus ministros de Istruzón pública, coidaban d'aquela que para que o neno adeprende o idioma oficial imperial tiña que abandonar o estudo, repudiándoa con ingratitud e desamore, da língoa materna.

Entre os métodos coactivos mais correntes imprantouse a chamada "nota galesa". Consistía n'unha sinal ou marca de cartón ou madeira que pendurábase atada d'un fío ao pescozo do primeiro neno que se lle ouvisse falar en galés nas horas das crases escolares. A "nota" era "trasferible" mediante a denuncia d'outro trasgresor...

Peagógicamente, o fomento da "soplenería" condenaba dende logo o procedimento.

Pero hoxe temos testimoños d'homes insiñes fillos de Sales que chegaron aos mais cutos postos na burocracia imperial, e d'ellos viva noticia de como sentían cando nenos o vexame da "nota".

Sir Owen Edwards ten escrito:

"¡Maldito vello sistema! Fólgame ao pensare que presenciarei o día no que bailarei sobor da sua tumba... A culpa non é do escolante, sinon do sistema. O escolante, como eu o alumno, éramos mártires. Eu sabía un idioma, mais non-o empregaban para me educare. Sabía falar un idioma, e meu mestre, outro, e eu non adeprendía nada. Si non fose pol-a Escola Galesa do Domingo eu sería hoxe un analfabeto, obrigado a depender de outros, aínda para os conocimientos primordiales na salvazón da miña alma... D'aquiles días satisfáceme o recordo de que nunca tratei de desfacerme da "nota", pasándolla a outro. Entón nada entendía eu dos principios do caso; pero a miña alma rebelábase contra o inicuo método de destruír os fundamentos do carácter dos nenos, que supoñía o enseñarles a acusar a outro, porque falaba o idioma materno, unicamente para se descarregar da pena. ¡Non! Nunca deixei qu'a nota fó-

sese do meu pescozo, e cada día, a ofinar as crases, sufría o castigo.”

* * *

Tense cambiado dende fai dúas xeneracións, según Sir Alfred T. Davies, o sentido educacional erróneo respecto da lingua gadesa nos departamentos gubernamentales d'Ingraterra. Próboas o feito de que Sir Oswen Edwards sexa actualmente xefe d'Istruzón en Gales.

“O termino d'un agravio qu'irritaba o corazón do pobo sobor da sociedade e da política—escribe Davies—tivo por efecto no corto espazo de tempo que se practica o novo sistema abrir o hourizonte espiritual do pobo galés, e a par permitirlle expresar novas simpatías polo resto do Imperio británico, prestado todo o intrés necesario a responsabilidade común de goberno”.

O ministerio d'Istruzón púbrica substitúeu a “nota galega” pol-o estímulo, non a mera tolerancia, do ensino en galés; ten creado unha Segredaría permanente e unha Dirección galesa n'ise departamento ministerial, e os regramentos do Código do Goberno para as escolas elementales e superiores en Gales ufánanse con preceitos de liberdade e respecto para a lingua rexional d'iste tenor.

“Os estudos deben comprender o idioma galés. Calqueira materia do curso pode ser ensinada en galés. Cando o galés sexa idioma materno dos nenos, o dito idioma deberá servir para instruílos nas súas crases. Ensinárase en total-as escolas a Historia e a Xeografía de Gales.

E fórmanse mestres galeses e na Universidade de Gales estúdase o galés coa súa literatura e historia crásica.

O ministerio d'Istruzón edita publicacións patrióticas en galés. N'unha d'elas, destinada as escolas da rexión galesa, no 1915, lense istas fermosas verbas, cuia impresión “pagou” o presuposto imperial:

“A concencia nazonal deberá rebasear de recordos nativos. Son mais epriquecedores qu'as minas d'ouro, os campos de trigo ou o gando que paze sobor mil cotos. Mais ennobrecedores qu'as vilas cheas de pazos en uleno goce do trunfo da guerra ou da arte. Son axuda mellor na hora do perigo que grandes armadas ou exércitos. A historia d'unha nazon e o conxunto das prerrogativas dos seus fillos, e quenqueira qu'os desposee d'elas quitaríalles algo que, certamente, non habría d'enriquecel-o a él, pero sí os deixaría a eles empobrecidos.”

* * *

Non temos autoridade calgunha n'istas materias educacionais, nin hai orixinalidade no escrito. Sir Alfred T. Davies, director galés no ministerio d'Istruzón británico, instrueunos d'isas verdades de política prudente e xusta no Congreso da sociedade d'Estudios Vascos de Setembre do 1922. Coidamos oportuno o recordo. As sesións d'aquel Congreso clausurounas o Rei d'Hespaña.

Hespañolistas fervorosos e amantes á par da liberdade das rexións do Estado, históricas, común e providencialmente un, con indiscutida unidade espiritual queremos a paz dos pobos ibéricos, con unha estruturación distinta do Estado, mais federativa que uniformista, na que a variedade nazonal non negue o verbo propio, xenuino, a riqueza idiomática que non dialectal—como demostrou impondo silen-

zo d'unha vez para sempre aos ignaros e audaces Menéndez e Pelayo—, inda que logo apelides hespañol ao castelán, mirando a América, na que viven tamén as linguas rexionales.

LEON DE LAS CASAS.

(Do “Sol”, de Madride do 13 de Nadal).

DO NOSO CONCURSO DE CONTOS

Como morreu o Fisgoña

Guindaba a lua o seu pó de luz por riba da terra. O río cantaba a cantiga eterna do amor, e ao pasar bicando a ribeira dáballe a súa fecundante humidade que había ser regalía das verdecentes campías, dos prados vizosos onde choutaban as arrás croadoras.

A serpe de prata que unía os pobos resprandecía de brancura e pol-o meio d'ela somellando unha formiguiña negra, camiñaba o Fisgoña vagariñento, arrastrando o seu corpo tolleito todo engruñado como un vello cepo de cañota en que as pernas tortas e os brazos membrudos eran tal que as raíces que pretendían chuchar a sabía da terra, á que o prendían. Iba na súa infinda peregrinación de santuario en santuario e de romaxe en romaxe para pregoar coa súa voz dórida de falsete “a súa disgracia” e pedir unha esmoliña pol-a alma das obrigas do próximo compasivo, que nestas festas en que se mestura o místico das ofrendas có pagan das foliadas, xúntase en grande masa nos adros que ese día trocense en turreiro, cheo de alguereiros trouleos e bigarrado de córes.

O Fisgoña, xa canso d'aquel s'arrastare pol-a poeira da estrada que a o seu paso erguíase coma unha fumareda branca que o envolvía: que iba deixando riba do seu corpo unha cuberta cincuenta e que lle entalaba a gorxa resequida, detíase desposis d'unha xeiriña e ollaba d'arredor en procura de algún casal ou d'algunha palloza onde poder agarimarse un pouco hasta o alborecer do novo día. Mais, semente toxeiros e mais toxeiros erguían as súas espiñas como unha ameaza despiadada as dúas bandas do camiño; e aló ao lonxe, nos prados que abeiraban o riacho sinalado por unha ringleira de salgueiros, as arrás seguían croando, croando, indiferentes e burlonas.

—Malafada tés hoxe, Fisgoña—marimulaba o coitado c'unha pinguiña de carraxe—malafada tés hoxe ¡malia...!

E logo resinado, voltaba á se arrastrar entre a poeira abafante que revoaba en torno d'el espesa e aluarada; hasta que cangado e sen folgos detíase de novo e paseaba o seu ollar pol-a campía deserta, cobizoso d'un agarimo que non atopaba.

Ao cabo viu a soma d'unha casupa da que saían por unhas regandixas da fenestra as esvaídas rayoliñas d'unha luz mortiza. ¡Alí sen dúbida sería acollido! E a espranza deulle azos para reanudar a súa acorante marcha.

Mais, ao petar na vella porta apodrecida mataron a lus interior, e de valde estivo repetindo os golpes: nen se abriu porta nin fenestra, nen voz algunha respondeu as petadas.

Acurrunchouse no soleiro e medio adormentado escoitou coa orella pegada á rente da porta, mais non ouviu ren. O sono foi-no vencendo e adormeceu.

Soñou que, coma nos contos das “mil e unha noites” atopábase á porta d'unha cova de ladrós, que vía entrar a gavilla e agachar nela talegos e mais talegos de coruscantes onzas; sentiui o chinclar das moedas, o marmurjo das voces no reparto...

Aquelo era incomprendible.

O Fisgoña estaba desperto xa, ben desperto: mais o chinclar das moedas seguía, seguía... mofándose da súa pobreza, da súa fame, do cansancio que o tiña alí rente da porta; d'aquela porta tral-a que as onzas d'ouro amoreábanse abundantemente.

Púxose á axexar por un burato da porta e viu...

Viur un candil acceso riba d'unha mesa alumando as relucen-tes moreas d'ouro que unha vella, moi vella, collía ás présas, facendoas chinclar c'unha ledicia tola de estairamento cobizoso.

¡Canto outro—pensou o Fisgoña—se eu fora dono de todo ese diñeiro xa estaba libre para sempre d'estas camiñadas dórosas, d'este me arrastrar pol-as poeiras das estradas acorante e famento!

Logo encomenzón á maxinar como s'el adonaría d'aquel tesouro que a vella avarenta admiraba e apalpaaba na súa tola cobiza.

El era debile; sómente os brazos tiñan a dureza do ferro de tanto tirar pol-o corpo entagaráñado: mais aquela vella sería fácil de vencer, despois agacharía o tesouro pra voltar por el pasado algún tempo, ¡quen iba saber!

Buscou un pau forte, que atopou no quinteiro, axudado na súa búsqueda pol-o error da lua chea; logo, servíndose d'el como palanca pinzou a vella porta con toda a forza dos seus músculos. Ao barullo da porta derrubada acodiu a vella espavorida e disposta á morrer na defensa do seu tesouro.

Atacáronse coma dúas feras. Inda que os seus corpos non tiñan axilidade, a cobiza alentáboas. Batíanse; trabábanse con saña como cans doentes, e rolaron pol-o chan entre raivosos ouveos de dor e de carraxe. Tropezaron coa mesa e derrubárona. As moedas chinclineando espalláronse pol-a cocíña, e o gas do candil estendeuse nunha poza alapreante á carón da mesa, na que pegou lume.

O Fisgoña tiña as faceiras rabuñadas, sanguíñentas; unha orella esganada que escuaba o sangue empápaballe a esfarrapada camisa. A vella afofábase esganada pol-as mans duras e callosas do tullido. Entramentres unha fumarada esbrancuxada iba enchendo a casa, e cando os loitadores se decataron de que ardía, xa o fume acorábaos.

As charamuscas saíron logo pol-o tellado entre hafaradas de fume, e un respitador roxizo alumou a soedade da campía naquela noite crara de luar.

ANTONIO RIBEIRO CONDE.

En poucas verbas

O calígrafo Sr. Seijo Rubio foi invitado a facer unha exposición das suas obras pictóricas en Lisboa.

Vel'ahi as consecuencias dos bombos esaxerados d'alguns diarios; porque Seijo Rubio en Lisboa vai dar unha pobrísima impresión do que son os pintores galegos xa que como é notorio é do peoríño que temos.

E non hai dereito, por moita amizade e por moita simpatía persoal que haxa, á poñer en ridículo á Galicia.

A Real Academia Galega aínda non pensou en elixir o seu Presidente.

Supoñemos que agardan á que nos veña un de fora, inda que sexa unha besta con levita, o caso é que non sexa galego; porque ao parecer as persoas que temos na casa non sirven; segun confesión d'algun que manexa o tinglado.

Y é que á Academia e á alguns académicos pode se lles chamar calquera cousa menos galegos, á xusgar pol-o que vimos ouservando.

Todas as vilas galegas andan á greña por custión d'un camiño de ferro.

Unhas porque queren estar unidas entre 'si; outras porque prefiren a unión coa meseta central; aquelas porque mirando ao porvir quérense rexenerar facendo pol-ps seus propios medios o ferrocarril; estoutras porque pretenden que llo faga o Estado.

Temos a esperanza de que o bon senso impoñeráse e o pobo se convencerá do que realmente convén á todos.

"A unión fai a forza", e a unión dos pobos galegos feita pol-os seus propios medios e coa consciencia do seu verdadeiro interés, será a que faga pesar e valer o nome de Galicia para oute cantas vantaxas precisemos na vida.

Ademais que os ferrocarriles que faga o Estado... ¡Bah!
¡Serán como os que xa temos, que maldito se sirven para cousa!

E eso aínda supoñendo que o fixera.

POETAS PORTUGUESES

ESFOLLADAS

Trai pandeiretas, Carmela,
Que hox'a festa ha de sonar
Trai viño, abre a cancela,
Bot'as castañas á asar.
A lua é unha cancela
Por onde pasa o luar.

Hai que cantar en seguida.
Esfollada sin cantar
É unha roca esquecida
Que deixase de fiar.
Y-a lua no ceo é roca
Do liño qu'é o luar.

Andai, andai lixeiriños
Que inda hai moito que esfollar,
O que tope un rei, mocíños,
As mozas ten de abrazar.
Tamén no ceo pasa a lua
Con un rei qu'é o luar.

¡Viño branco! Veñ'o xerro
Que as bocas hai que mollar.
Non estamos nun enterro,
Temos de nos alegrar.
Na eira, por entre as mozas,
É un pañuelo o luar.

¡Ei, aquí está xa un rei!
—púxose un mozo á berrar—
Como fun eu que o topei,
Mil abrazos hei de dar.
Pr'alá da eira, as roseiras
Están á abrazar o luar.

O canastro é a capilla
onde espigas van rezar,
unha ouración qu'é a filla
Do pan que Dios ha de dar.
No ceo a lua é a chave
Da capilla do luar.

Ven o magosto, o pandeiro,
As cunchiñas á tocar...
¡Hasta nin falta o gaiteiro
Que toca de reloucar!
Na eira, ao canto, esquecido
É un magosto o luar.

¡Ai, o fin das esfolladas!
Todos marchan á cantar,
Aturuxos e risadas,
Corazóns á namorar...
Tamén no ceo é a lua
O corazón do luar.

ALFREDO PEDRO GUISADO.

De Eça de Queiroz

Un homem só debe fallar, con impeccabel seguranga e pureza, a lingua da súa terra. Todas as outras as deve fallar mal, orgulbosamente mal, con aquelle acento chato e falso que denuncia logo o estrangeiro. Na lingua verdadeiramente reside a nacionalidade e quen fôr possuindo con crescente perfeiçao os idiomas de Europa, veu gradualmente soffrendo una desnacionalisaçao. Não ha ja para elle o especial e exclusivo encanto da falla materna com as suas influencias affectivas, que o envolven o isolam das outras raças; e o cosmopolitismo no verbo irremediavelmente che dá o cosmopolitismo do caracter. Por isso o preylota nunca é patriota. Com cada idioma alheio que assimila, intro duzemselhe no organismo moral modos alheios de pensar, modos alheios de sentir. O seu patriotismo desaparece diluído en estrangeirismo.

E como pelo verbo, que é o instrumento essencial de fusão humana, se pode fundir com todas, en todas sente e acepta unha Patria.

Por outro lado o esforço de un home mpara se exprimir con genuina e exacta propiedade de construcção e de acento, en idiomas estrangeiro; isto é, o esforço para se confundir con gentes estranhas no que ellas têm de essencialmente característico, o verbo, apaga nelle toda a individualidade nativa. Ao fin de annos esse habilidoso que chegou a fallar absolutamente ben outras linguas além da súa, perdeu toda a originilade de espirito.

Fallemos nobremente mal, patrioticamente mal as linguas dos outros.

(De "A Correspondencia" de Fradique Mendes).

Papel de fumar

NOROESTE

O feitizo das roínas

¿Por qué nos intresan tanto as roínas? Neste profundo encanto das vellas pedras hai algo mais que o sentimento saudoso da pracidá das cousas terrasas. Cicais que a alma das construcções apareza mais libre dos convencionalismos con que inda os mais insines artistas pagaron tributo ao filisterismo da súa época. A Natureza corrixe, còmpreta, exalta a labor dos homes cando decora coa tapicería das homildes vexetaciós—concelos, musgos, orcelos, de coloraciós casi minerales— a severidá dos lenzos de muro, cando rompes a cravé das bóbedas co empuxe lento da caris do xaramago, cando fai surxir poderosos bosques contra ás arcadas das desertas abadias. Moitas veces hastra a rixidez dun cadro neo-crásico humanízase co feitizo dunha ilastra rota no chan.

Poderan pensar que un instano amor das decadenzas foinos esculcar as osamentas dos vellos edificios. Coidamos que polo contrario é un azado sentimento de mocedá e d'eternidade, xa que oílo agardá que sexa eterno—o simple, natural, suxestivo—pode ser xoven e soílo pode envellecer o que xa nace vello. A vida, ao posesionarse das arquitecturas abandonadas, enséñanos com'a o único estilo de decoraciós e inspirarse n'ela sendo así o edificio, non algo estrano á terra, sinon á súa síntesis e subrimaciós evocadora.

Buscando os motivos emocionales das roínas sería fácil facer unha boa crasificaciós das escolas d'arquitectura. N'este sentido penetra en nós a incomparabre naturalidá do noso románico. A orixe esalta, abandonada, súa lírica expresiós Lembremos a enorme armonía das roínas mudéxares, queimadas do sol, coa terra roxa de onde saliron; os azulexos, ao romperse, forman unha terra estrana, fastuosamente decorativa. Hastra os estilos eruditos aparecen medio redimidos nas suas roínas.

Amemos e respetémolas por sí! Elas fan o prestixio de moitas cibdás, prestixio mais forte do da mayoría das construccióes polítecas, e pensemos con door no espectáculo único das ruínas, restos das nosas cidades modernas; anodinos montós de poeiras de porlán, cementos, ferros rértoros que á vexetaciós non ampara coa súa caricia contra o ceo destrutor e onde hestra o melancónico lagarto das pedras fará seu niño con disgusto e noxo.

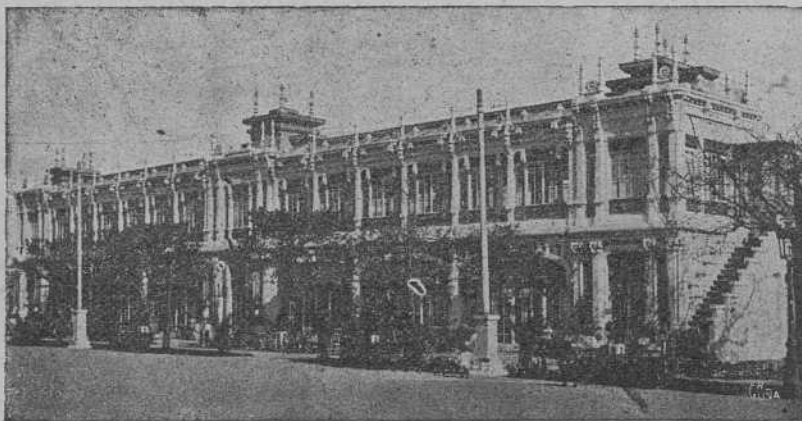
Agora cando brilan luces d'albo por riba das terras celtas é tempo de lembrarse das novas roínas. Mais, sen restauralas e seguindo os sabios e eternos preceutos de Ruskin. Agora que nos cruces das carreteras nacen pobos e vilas é tempo de por ó rego e estulticia das construcções que un meu amigo chama de arquitectura *ché*. Temos o pazo sempre dino, natural, eterno; temos a casa labrega, inxenua, sempre moza e chea de esperanzas.

As roínas que non se convirtan en muros; é tristeza dos volve do espíritu das rinas toparemos a ensenanza pr'os novos, comprímolos piadosamente cos mortos inmortales.

R. OTERO.

Fume vostede con papel

NOROESTE

Edificio do «Kiosco» Alfonso - Paseo de Méndez Núñez

Kiosco Alfonso

Situado no centro do paseo de Méndez Núñez
É o preferido do público. O mellor local de verano

Gran Restaurant NO PISO ALTO

Fermoso Salón-Comedor

Luxosa instalación

Servicio esmerado

Cuberto: 4'50 pesetas

NOVELTY

Planchadeiro de moda - Grandes talleres

DE LAVADO E PRANCHADO DE ROUPA NOVA E DE USO

Despachos centrás: A CRUÑA, Cantón Pequeno 12
VIGO, Praza da Constitución, 12

Sucursás na Cruña: Estreita de San Andrés, 12
Praza de Azcárraga, 4-San Agustín, 22

Sucursal en Vigo: Circo núm. 5

Todal-as nosas sucursás ostentan un letreiro como sinal, que, reproducen a marca de garantía xa conecida.

Recíbense encargos de fora, e-espídense por meio das nosas sucursás. Si no lugar onde vostede reside non-a hai, sírvase manifestarnos seus desexos de mandar os seus encargos.

Os viños e coñas millores os que exporta a casa PEDRO DOMEQ de Xerez da Fronteira, fundada en 1734. A casa máis antiga de Xerez.

O vermouth máis selecto de mundial e reconocida sonda é o **Cinzano** (Torino).

Para viños de mesa non hai outros com'os dos cosecheiros exportadores señores

R. López de Heredia (Haro)

Casa Central: PLAZA DA EQUITATIVA-MADRID

Representante exclusivo (matriculado) de todas estas marcas:

JOSÉ C. JUNCOSA

Galera 39 e 41 - 2.º piso-A Cruña

BANCO HISPANO-AMERICANO

MADRID

Capital: 100 millóns de ptas.

Dirección telegráfica: HISPAMER

SUCURSAES E AXENCIAS

Albacete, Alcoy, Alicante, Antequera, Badajoz, Barcelona, Bilbao, Cádiz, Calatayud, Cartagena, Cruña, Cabra, Cáceres, Castellón, Ejea de los Caballeros, Figueras, Granada, Gerona, Huelva, Huesca, Játiva, Jaén, Jerez de la Frontera, Logroño, Las Palmas, Lérida, Lorca, Málaga, Murcia, Olot, Palma de Mallorca, Pamplona, Ronda, Sevilla, Soria, Tanesa, Tudela, Valdepeñas, Valencia, Valladolid, Villafranca del Panadés e Zaragoza

Compra e venda de valores hispanos e extranxeiros. — Custodia de alhaxas e valores. — Desconto e cobro de cupós, títulos amortizados e billetes de Lotería.

Troque, compra e venda de billetes e moedas extranxeiras. — Cartas de creto, e xiro sobre todol-os países. — Cobro e desconto de letras. — Préstamos e contas de creto sobre valores nacionaes e estranxeiros. — Contas correntes en pesetas nas que abona intreses aos tipos seguintes;

2	por	100	ao ano nas cartas disponibles,	à vista.
2 1/2	por	100	id. id.	a 3 meses data.
2 3/4	por	100	id. id.	a 6 id.
3	por	100	id. id.	a 1 id.

Tamén abre contas en moeda extranxeira abonando intreses a tipos convencionaes.

Banco Español del Río de la Plata

Sucursal na Cruña - Casa matriz: BÓS AIRES

FUNDADO EN 1886

Capital. . Pesos 100.000.000'00 m/ ou sexa Ptas. ouro 220.000.000'00

Fondo de reserva (includida prima a recibir) Pesos 50.055.224'97 m/ ou sexa Ptas. ouro 110.121.797'93

Ten sucursaes nos puntos seguintes:

REPÚBLICA ARXENTINA: (Casa matriz, Bos Aires), ROSARIO DE SANTE FÉ, BAHÍA BLANCA e principais prazas da República

NO URUGUAY: MONTEVIDEO — NO BRASIL: RIO XANEIRO

EN EUROPA: MADRID, BARCELONA, VALENCIA, VIGO, BILBAO, A CRUÑA, SEVILLA, PARÍS, LONDRES, XÉNOVA E HAMBURGO

A Sucursal da Cruña encárgase de efectuar por conta dos seus clientes toda crás de operacións bancarias nas condicións máis favorabeis e acretará intreses nas contas correntes, tanto en pesetas como en moedas estranxeiras a tipos excepcionalmente ventaxosos

En conta corrente, intrés anual	2	por	100
En Caixa de Aforros, con libreta hasta 1.000 ptas.,	3	»	»
En prazo fixo de tres meses	3	»	»
Idem id. 6 meses	3 1/2	»	»
Idem id. un ano.	4	»	»
A máis prazo			convencional

Dirección telegráfica y telefónica: SPAINBANK.

Vida Marítima e Comercial

Compañía Naviera "Stinnes"

(Hugo Stinnes Linien)

HAMBURGO

Servicio regular de vapores correios a os portos

do **BRASIL, MONTEVIDEO e BOS AIRES**

PROISIMAS SAIDAS DA CRUÑA

H O L M 12 de Enero
GENERAL BELGRANO 8 de Marzo

Ademitindo carga e pasaxeiros de cámara, terceira especial e terceira ordinaria.

Precio en Cámara..... Libras 42,10

Precio do pasaxe en terceira crás..... 422'60 ptas.

Idem en camarotes pechados..... 442'60 »

(Incruidos todol-os impostos)

Os pasaxeiros deben solicitar as prazas co'a maior anticipación, presentándose n'esta Axencia CINCO DIAS antes da saída do vapor.

Para informes dirixirse ao Axente da Compañía: *Roxelio Fernández Conde*.—Feijóo, 4, baixo.—A Cruña.

Sud-Atlántica

Chargeurs Reunis

PROXIMAS SAIDAS

Para os portos do Brasil, Montevideo e Buenos Aires dos modernísimos trasatlánticos rápidos de 16.000 toneladas de desplazamento, 10.000 cabalos de forza e dous hélices,

Precios en terceira crase (incluídos impostos)

3 Enero	BELLE ISLE	Ptas. 412'60
8 Enero	FORMOSE	Ptas. 412'60
22 Enero	ALURIGNY	Ptas. 412'60
31 Febrero	CUESSANT	Ptas. 412'60

Precios en primeira crase a Buenos Aires: 1.150 ptas.

En segunda crase a Buenos Aires: 888 ptas.

(Suxetos as variacións do cambio e sin impostos.)

TERCEIRA PREFERENCIA—En camarotes de 2, 4 y 6 camas, con comedores, salóns de conversación e café cuberto, independentes. Precio n'esta clase: é o corrente de terceira mais un suplemento de 125 ptas.

TERCEIRA EN CAMAROTE—En camarotes de 2, 4 y 6 camas, con comedores, salóns de conversación e cantinas: o precio de 442'60 ptas. incluídol-os impostos.

Remitiránse fotografías d'estas istalacións a quen as pida.

Facilitarán toda crás de informes os seus Axentes xenerais en Hespaña: **ANTONIO CONDE, FILLOS**.—Plaza de Orense, 2-A.—Telegramas y telefonemas *Chargeurs*.

Lloyd Real Holandés

AMSTERDAM

SERVICIO POSTAL RAPIDO A AMERICA DO SUR

• Próximas saídas da CRUÑA para *Pernambuco, Bahía, Río Xaneiro, Santos, Montevideo e Bos Aires*.

Precio en terceira cras
(incruídos impostos)

Correo rápido **Flandria** 12 Enero 442,60 ptas.

Correo rápido **Gelria** 26 Enero 442,60 ptas.

Ademiten carga e pasaxeiros de 1.ª, 2.ª, intermedia e 3.ª crás. O vapor «*Zeelandia*» somentes ademite carga e pasaxeiros de 1.ª, intermedia e 3.ª crás.

Todos estos vapores teñen a disposición dos pasaxeiros que viaxan en terceira crás corrente, amplios comedores fixos, magníficos fumadores, cubertas resguardadas, cuartos de baño, duchas, etc., levando para servicio dos mesmos Camareiros, Enfermeiros e Cocinheiros hespañoles.

Nenos menores de 2 anos, gratis; de 2 a 10, medio pasaxe; maores de 10, pasaxe enteiro. Para cumprimentar as disposicións arxentinas é indispensable que todo pasaxeiro presente a documentación con CINCO DIAS de anticipación á data de saída do vapor.

Para precios de cámara e prazas disponibles o Agente general da Compañía en Hespaña: **D. RAIMUNDO MOLINA E COUCEIRO**, Consignatario, Representante xeneral da Compañía en Hespaña.—Marina, 22.—A Cruña.

Sobriños de José Pastor

BANQUEIROS

Casa fundada en 1776

A Cruña, Vigo, Lugo e Orense

Almacés de ferros, aceiros, metás, ferramentas e toda crás de ferretería

Fernández, Torres y C.ª

Casa central: A CRUNA

Linares Rivas, núm. 12

SUCURSAL: Cantón Pequeno, 9 e 10

Teléfonos... { Urbano 75 e 78
 { Interurbano 49

VIGO

Urzáiz, número 1

Teléfono 253